

Mälestusi

maa- ja linnakoolidest ning nende
õppejõudude elust endises
Eesti Vabariigis.

K 36601-2 Samuel Onno elulugu.

H. Rinne

februar 1999. a.

Samuel Onno. ^x

Sündis 1. vabr. 1911. a. Võru vallas Nari külas lastehoides peres, kus elu oli kitsavõitu, kuid mäng ja laul oli peres suureline nähtus. Isa oli suur meistrimees, valmistas pe harmaoniumi, millel kõik lapsed mängisid. Isa mängis laotso ja peres oli veel kaks viulit. Nii kasvas S. Onno koos muusikaga.

Kui Samuel 1925. a. Nari algkooli lõpetas, sai ta parast sissastumiseksamite sooritamist Võru seminari õpilase. Oma õppimist selles koolis meenutab Samuel alati sellega, mis on seotud muusikaga:

„Selles koolis õppisin muude ainetega kõrval ka klaveri ja viulimängu. Laulsin kooris ja mängisin sümfooni- orkestris. Ka koorijuhtimist õpetati meile. Viulioõpetajad olid Erich Rumm, kes tegelikult oli küll peamiselt bioloogiaõpetaja, ja Johannes Lohr. Muusika aine tundide andis Pater Laj. Ta innustas meid harmooniatundides laulu kirjutama. Mäletan, et kirjutasin sel ajal segakoorilaulu rahvaluule sõnadega „Laul ja muusika“. See laulus P. Lajal heakskiidu ja kanti muusikantunni segakoori poolt 1930. aastal seminari poolt ette. Laulu ettekandele lihtsasti suurt elerust. Klavikaasid said ettekandele lõppedes mulle lühikoori. Laulu kordamisel kutsuti mind sõda juhatama. Applaus oli suurjooneline. Ajaleht „Võru Teataja“ lõi väga

* Lühiso kirjutamisel on kasutatud 1989. a. S. Onnelt saadud tema elulugu ja H. Rõne hilise mälestusi.

heasoovlike kirjutise noorest heliloojast."

1930. a. pärast Võru Õpetajateseminari sulgemist jätkas S. Onno õppimist Läänemaa Õpetajateseminaris (Haapsalu lähedal Muemõisas, mis tänapäevaks Haapsalu linnasosa on). Sealgi jätkas ta hoolsalt muusikaga tegelemist: õppis Jaan Paku juures viiulit, Joh. Tamvendi juures klaverit ja Ciillus Kragi juures laulmist ja solfedžot. Kui seminari õppurühing korraldas omaloomingu võistlust, võitis S. Onno sellest osa heliloomingu alal ja esitas Võrus kirjutatud laulu „Laul ja mure“ millega sai I koha. Tema poolt võistluses kirjutatud meeskori laul „Helinal hüüab meid kordima tulul“ tuli II kohale ja III koha vääriliseks hinnati S. Onno poolt lastekoorile kirjutatud „Merele“ laulud kanti pidulikul õhtul ette ja autasusid olid mitmesugused noovid, mida S. Onno väga hindas.

Läänemaa Seminari lõpetas S. Onno 1931. a. kevadel, kuid õpetajakohta ei õnnestunud saada. Tegigi läbi ajateenistuse sõjajärgs. Pärast seda praktiseeris Kääpa algkoolis oli ju väga kandidaadi aastad läbi teha, et saada kutsetunnistus. Sellega oli küre, sest pärast kooli lõpetamist kehtis õpetajaametis kandidaadi tunnistus ainult üks aastat, hiljem kaotas kehtivuse.

Kääpa koolijuhataja andis S. Onnole oma tundidest laulutunnid ja mavis nende eest oma tasust. Kuid oli S. Onnol võimalik koostada praktikaaruanne ja esitada see Tartu Pedagoogiumi juures asuvalle kutsekomisjonile, kust ta ka 1934. a. suvel kutsetunnistuse kätte sai. Võttis osa õpetajate valimistest Nari algkooli ja esitus valituks.

Nii sai siis S. Onnot oma koduküla kooli õpetaja 1934. a. augustist.

1934. - 38. a. käis Onno Tartus Dr. Karl Brückneri juures vüulimängu õppimas. Samal ajal aga teges Nant palju muusikaga. Peaaegu paarikümnelükemelise vüulikoos oli koolipõlvi triumpfe. Nendest vüulipõlvtest said hiljem Nant puhkpilliorkestri mängijad.

1940. a. S. Onno abiellus ja asus tööle Võru linnas II algkooli õpetajaks ning muusika ja laul Tema hoolis nagu võõra arvata.

Alates 1945. a. algas Samuel Onnel Võru linnas väga aktiivne muusikaline tegevus. Sai alguse Võru kultuurimajas, "Kannel" puhkpilliorkestri tegevus. Põhikohtal Võru keskkoolis, ^{mis oli algul} ~~organisatsioon~~ S. Onno lastekoos, puhkpilliorkestri ja sümfooniiorkestri. Võru Tööstustehnikumis juhatas S. Onno õpituliorkestri. Ühe hooaja oli ta ka segakoori "Tervis" juhataja.

1946 - 1948. a. tegutses "Kandlase" kutseline sümfooniiorkester, milles Onno erilgu mängis vüulit, hiljem asus aga juhi kohale.

Selle dirigenditöö ja üldse muusikalise tegevuse mammat koorma lõpetas 1949. a. sunderakueerimise. Ta rüdi koogi pruga Trutovi oblastisse Tulumi rajooni, kus tuli elada 8 pikka aastat.

1957. a. selgus, et nad olid itäkuultuse ajal valesti välje rüdnud. Võimud olla Onno ees regi vaban-danud ja tõelnud, et olla olnud pealekaebus, põhjuseks, lühidaste sugulaste pärast. S. Onno rehabiliteeriti ja anti kõik õigused tagasi.

Naasnud kodumaale, ootas S. Onnot vüliõpetaja töö 1956.a. rajatud Võru lastemuusika koolis. Võru Puhrpiliõrkestriiga, mille töö oli valepeel kirakemus, saarutati 1958.a. Vabariiklikul ülevaatusel enkoht ja rändpunalipp 1962.a. anti, enimesena vabariigi, Võru puhrpiliõrkestrele rahvasol-
lestuse auhinnetus. Nad saaritud tulid tänu S. Onno ora-
vale lastikepi lüputamisle.

1961.a. rajas S. Onno simfooniaorkestri.

1970.a. koolinõrte laulupeol saarutas S. Onno juhatahtud
I Keskkooli puhrpiliõrkestri II koha.

Ranne on üle lugea saaritud, milleni ümündad S. Onno
juhitudel täitavad orkestrid. Suuimas võidurs peab muusika-
mees ise 1971.a. Tallinnas üllitudusel puhrpiliõrkestri
konkursil saaritud II koha.

1968.a. omotati S. Onnole dirigenditöö cest Eesti NSV
teenilise kultuuritegelase auhinnetus. Talle on antud
üllitudulise Kultuuriministri auhinna, 3 ENSV Presidiumi
auhinna, 5 Eesti NSV Kultuuriministeriumi auhinna ja
palju-palju kohalike organi au- ja tänukirju.

1989.a. aastal, kui normstahn S. Onno eluluga
töötas S. Onno val Lasti Muusikakoolis - õpetas
trompetit. Dirigenditööd teha ega ka vülit män-
gida kaad enam ei lubanud. Heliloominguse tegeles
vähe. Enam tuntud on „läti külla“ Simfoonia-
orkestri on kirjutanud helitöö „Pantabile“.

Traumt on S. Onno kõrval olund tema abikaasa
Helga. Kees on nad üle karvatanud kaks tülit
poega. Vanem poeg Andu on kõrghaidusega lendur, noorem
poeg on insener-programmeerija.

1989.a. kui S. Onnoga tema elusost raskem, ütles
ja ise oma töö kohta:

"Majanduslikult pole mu töö just tasur olnud.
Pedagogitöö on andnud leiba, dirigenditööd olen enamasti
tasuta või väga vähe tasu eest teinud. Aga mis mu
elutöö materiaalses osas puudu jäi, seda on korvanud
kunstilised elamused. Need olen oma töö saavutanud
küllaga. Isegi mu väheste perime korral suu rahul-
dustunne õige mitmesõnnest olnud oma huvialas töös.
Raha ei ole kunagi mu jumal olnud.

Töörõõm, inimese suurim nauding - see on tüvestanud,
aidanud raskusi kanda. Kunstitööd - ,tööd - see on
ideaal!"

Aastad ei möödunud ka S. Onnoga elus jälgi jätmata.
1. vabr. 1991.a. tähistas S. Onno oma 80-a. juubelit.
Tervis ei lubanud tal enam täie jõuga seest tegevust
jätkata. Huvasti oli ta jätkanud dirigendimisega, kuid ühri-
kultile optasile õpetas ta kodus süüsi rül trompetimängu.

1991.a. augustis tulid Võru korru endised Võru
seminaristid üle kogu vabariigi, et tähistada oma kooli
70-aastapäeva. Samuel Onno, kelle tervis ei lubanud
tal isikult kohale tulla, laskis kokkutulnute terti-
tuse oma optax Mart Kiviz, kes eritas tema oma-
loomingulise trompetisoolo "Mul mõttes on."

Pidevalt halvenes S. Onno tervis. Tema käed olid
kaotanud jäu mingi ei kumlanud enam peremehe sõna.
Samuel vajas oma abikaasa abi nii rüetumisel kui
ka süömisel. Ja süs saabus lõpps.

11. juunil 1992. a. lankas tüksumast väsinud muunikamehe süda. Hüvastijätt Samuel Onnaga toimus Nõu Kultuurimajas. Kannel 17. juunil.



Mälestuskangas Samuelist, mida sarga ümber kooti, oli eriline. Mustid selles kangas ainult ei säranud endates rävvides, vaid ka helisesid.

Nähe oli kõnesid, kuid kogu matusekalitus oli läbi põimitud S. Onno loomingust võetud muunikaga. Paljud palade esitajad olid lahkunu endised õpilased.

Muunika helikeses maeti S. Onno ka Nõu kalmistule, kus teda hõlmas kaduvik kui udumeri suus, jäi looduses teda lütna männijuur ja üle kõige laius hauavaikes.

Nõus rubr. 1999. a.

Anna Rinne

11. juunil 1992. a. laekas tuskumast räsitud muinika-
mehe süda. Eluvastijätk Samuel Onnaga toimus Võru Kultuuri-
majas. Kannel 17. juunil.

Lp.

Anni

Teatame kurbusega

Samuel Onno

11. juunil, 1992. a.

surmast

Palume osa võtta leinatalitusest

17. juunil, 1992. a. kell 14⁰⁰

Võru Kultuurimajas "Kannel"

Muldasingitamisest

Võru kalmistul

Koosviibimisest

Nõoimaa Siõnlas

Leinajad

Mälestuskangas Samuelist, mida sarga ümber kooti, oli
eriline. Mustid selles kangas ainult ei säranud endates
rändides, vaid ka helisesid.

Nähe oli kõnend, kuid kogu matustetalitus oli läbi
põimitud S. Onno loomingust võetud muinikaga. Paljud
palade ehitajad olid lahunud endised õpilased.

Muinika helikeses maeti S. Onno ka Võru kalmistule,
kus teda hõlmas kaduvie kui udumeri suus, jäi loode-
ses teda lüüma männijuur ja tule tõige laius
hauavaikus.

Nõus rubr. 1999. a.

Anna Rinne

Mälestus ajast, mil me S. Onnoga
olime rivaalid.

Õppisin S. Onnoga koos Võru Õpetajate seminaris ja pärast
selle sulgemist ka Läänemaal. Kuigi me polnud ühes klassis,
tundime endid ühe pere liikmetena, õieti tundis elu
meid ka rivaalibana.

Oli 1934. a. suvi. S. Onnol oli kutsetunnistus käes. Mäe
pidin selle alles väike tunnus, kuna oli töötanud mää-
ratud asendusõpetajana Tõlgo algkoolis ainult pool aastat.
Kohta vajamine mõlemad.

Ajalikes oli kuulutus, et õpetajat Võrumaal vajatakse
Võru valla Navi algkooli ja Timo v. Tõlgo algkooli Nümaseni
olin ma varaselt kandideerinud ja dokumentid Timo
vallavalitsusse esitanud. Lõpetas raiskelt, et mind Tõlgo
sagasi valitakse, sest mind juba teati ja tunti. Aga hirm
oli süüsi kohata jääda, sest teadsin, et S. Onno soovib küll
kohta saada Navi, kuid oli igas juhuses dokumentid
esitanud ka Timo vallavalitsusse. Ta oli vallavanem Lüturuse
pererohutatud ja meesõpetajaid eelistati alati naisõpetajatele.

Lõpetas äärmiselt, et S. Onno valitakse Navi ja mulle jääb
Tõlgo koht.

Võru vallas oli kaks kooli - üks Kääpal, teine Navi.
Valla volikogu kuulund esindajad enamikust vallas asuvatest
küladest. Kääpal elas mu ra vend Julius Rinne, kes oli
ka volikogu liige. Ta oli tutvunud vallamajas docu-
mentidega kandideerimises Navi algkooli õpetajaks. Et ta minu

avaldust dokumentidega nende hulgas ei leidnud, oli ta muu-
isa üles otnud ja käskinud mul kohe avalduse koos docu-
mentidega vallemajja ära võta. Sain ralt rüelda, et ma seda
juba varem ei oleks teinud. Kodurahu huvides tuli mul
süs ka Narti kandididele.

Väljakuulutatud päeval algasid süs valimised vallemajas.
Mitukümmend kandidaati käis kollektiivis end tutvusta-
mas.

Kui valimise tulemused teatati, selgus minu üllatuses, et
võistlus kohe pärast oli käinud minu ja Samueli vahel-
mõlemad saime 12 posthäält, kuid võrdse hääle puhul
ei osutunud valiteks kumbki.

Kuulutati ^{suuliselt} välja uued valimised, mis jõidid toimuma
sarnal päeval pärast tunnist vahetega.

Nüüd oli mul tõega põhjust muretssemises. Mõtlesin,
mis süs juhtub, kui me Samueliga teistkordselt jälle
ühelpäevi hääli saame. Seduse järgi kolmandat korda
valimise läbiviimises tuli sellest ajalisest kuulutadest
ja uue valimise ei saanud enne läbi võtta kui
vähemalt kaks nädala möödudes. Järgmisel päeval
olid aga valimised Tsoļgo algkooli õpetaja kohale.
Seal olesime jälle rivaalid.

Leidsin, et S. Onno sobib Narti kohale paremini
kui mina. Nartile oli väga muusikant, kes juhataks ~~me~~
kõla laulukoori kui ka orkestrit. Laulutundidega
oleks ma koolis hakkama saanud, muuga aga
mitte. Tsoļgos töötamisel ei vajatud muusikant, sest
koolijuhataja käes olid koolis laulutunnid ja kutas
tugutses laulukoori ja orkestrijuhina keskeandusega
perestroeg D. Järvpõld. Tsoļgos töötamine oles mulle

meelditām ja jēmkohasem olnud. Liigi asuraha podest
oleus pīdānuud Nari kōhta eelistāma.

Palunā kantselēist vāgā oma lēllē ja kirjeldānā,
mā vōib juktuda, kui tā oma hāēlt Onno kassus ei
pane. Lēllē mōistis mui problēmā ja nōustis Onno
poolt hāāitāma.

Teistkordā hāāitāmā tulumusā osutus S. Onno
valitus 13 poolthāālē, mui poolt anti 11 hāēlt.

Jārgmēl pāēval valiti mīnd suunē hāāltēenamēsgē
Tsolgē algkōdi ēpitajās.

Kui mā 1989.ā. S. Onno elulēgā kōostānā jē Lemāgē
vestlēnā, sēlgus, ēt tāl pōlnud aitmūgi Nari ēpitāgē
valimistē tajamēdēst, mīdē ēspool kirjeldānā.

Māts 1999

S. Rinnē